

הערכה לשם למידה

רחל שפיגל, מנחה לתחום הל"ל מטעם אוניברסיטת תל אביב

בשנים תשע"ה-תשע"ו, אוניברסיטת ת"א בשיתוף משרד החינוך - אגף א' לפיתוח מקצועי, יצרו יחד עם מכון ברנקו וייס, הכשרה ייחודית בגישת הל"ל (הערכה לשם למידה) למורים בתכנית חלוצי הערכה של רשת בתי הספר האתגריים של מכון ברנקו וייס, בהנחיית רחל שפיגל.

מהי הערכה לשם למידה (הל"ל)?

הערכה לשם למידה (Assessment for Learning) היא גישת הערכה שמטרתה לקדם למידה מעמיקה ומשמעותית. גישה זו מבוססת על אסכולות הלמידה הקונסטרוקטיביסטית ועל

השתמעויותיהן להוראה המכוונת לסייע ללומדים בהבניית הידע והמיומנויות שלהם ובטיפוח כישוריהם ללמידה בהכוונה עצמית לאורך חייהם, בהתאם ליעדי החינוך במאה ה-21. הל"ל היא הערכה מתמשכת המשולבת בתהליך ההוראה והלמידה ומעצבת אותו (בירנבוים, 2013).

מחקרים הראו שמהלך הל"ל מיטבי משפר הישגים בהשוואה להערכה המתקיימת בסיום הלמידה; מקדם מיומנויות חשיבה, הסקת מסקנות ופתרון בעיות ומעלה את המוטיבציה ללמידה מעמיקה.

העיקרון העומד בבסיס הפיתוח המקצועי הוא **לפתח בקרב המורים התמחות ביישום תהליכי הערכה לשם למידה בכיתותיהם, כחלק בלתי נפרד מתהליכי ההוראה והלמידה**. בתהליך זה על צוותי ההוראה לתכנן את ההערכה, לאסוף עדויות על אודות התלמידים ולבנות תכנית לצמצום הפער בין המצוי לרצוי כדי לקדם את הלומדים. כל זאת תוך שימוש בכלי הערכה מגוונים, ובלמידה רפלקטיבית על תהליכי ההוראה, הלמידה והערכה ויישומם בכיתה ובבית הספר. מורים חלוצי הערכה אמורים ליצור לעצמם ולסביבתם תובנות המבוססות על התבוננות רפלקטיבית, במטרה לשפר את הקיים וליצור חדש על פי הצורך.

עיקרון נוסף הוא **טיפוח קהילה לומדת, מוגנת ותומכת למורים חלוצי הערכה**, המאפשרת לשותפים ללמידה בהשתלמות זו להביא לידי ביטוי את מטעני הידע האישיים, ליצור ידע חדש בשיח ובשיתוף ולהעלות סוגיות ודילמות מהשטח. מסגרת זו מזמנת חשיבה רעננה לגבי פתרון בעיות ויוזמות לימודיות ביישום הערכה חלופית בתחומים מגוונים, כגון: ספרות, תנ"ך, אזרחות, היסטוריה והשפה העברית.

מטרות התכנית

- הבניית ידע מקצועי ותפיסה בהערכה לשם למידה.
- היכרות עם מעגל הל"ל על כל מרכיביו.
- יישום הל"ל במסגרת עבודת המורה בכיתה ובצוותי למידה.
- הפקת **משוב** לשיפור ההוראה מההתנסות בניתוח ובפיתוח מהלכי הל"ל.
- הערכת איכות ההערכה שבוצעה במטרה להשביח את פרקטיקות ההל"ל
- פיתוח זהות מקצועית של אנשי חינוך עתירי ניסיון כמנהיגים פדגוגיים.

אופן הביצוע

במהלך השנה נערכו כמה מפגשים שעסקו בדרכי הערכה למורים למישוב הלמידה כשכל מפגש יוחד להעמקה ברכיב אחד מרכזי של תפיסת הערכה לשם למידה, למשל:

- מה מקומו של המורה/ התלמיד בתפיסת הערכה לשם למידה?
- כיצד להבנות כלי הערכה ולבנות מחוונים על ידי מורים ותלמידים?
- כיצד לתת משוב מקדם למידה?
- מהו תהליך רפלקטיבי מיטבי?
- כיצד לערוך פרזנטציה? כיצד להעריכה?

במהלך שנה זו נערכו שני ימי מוקד

האחד - **במרכז הסימולציה בבר אילן** - נערכו סימולציות לגבי תהליכים של מתן משוב ורפלקציה.

השני - **במרכז גוגל בתל אביב** - התקיים יום למידת עמיתים של מורים ברשת בתי הספר האתגריים. ביום זה נחשפו המורים לתהליכי למידה מגוונים, לתפיסות לימודיות וחינוכיות, לכלים טכנולוגיים המשולבים בלמידה ולדרכי הערכת תהליכים ותוצרי למידה. במהלך היום הובאו דוגמאות ליישום הערכה חלופית על ידי מורים חלוצי הערכה.

מה אומרים המורים על התהליך שעברו?

"לי באופן אישי המפגשים והתכנים עזרו לי להוביל את הלמידה המשמעותית בבית הספר וקיבלתי כלים לבניית מחוונים רלוונטיים, ובנוסף, נחשפתי ללמידה מבוססת פרויקטים (PBL)

"אני חושבת ויודעת שלהשתלמות זו של הל"ל יש מקום מרכזי בדרך שעשייתי השנה, ובעיקר ביכולת לקום ולנסות שוב ולבנות תכנית חדשה. וחשוב לי לפרט כמה סיבות לכך (למרות שיש ודאי עוד): המפגש עם מורים אחרים והשיתוף ברגשות ומחשבות – אני חושבת שהעובדה שחלק מהמפגשים הוקדש גם לשיתוף התחושות (ולא רק לשיתוף הידע והעשייה) היה חשוב מאוד. מלבד העובדה שרק הידיעה שיש עוד מי שמרגיש כמוך עוזרת, ממש נוצרה קבוצת תמיכה כזו, גם בין המפגשים, והשיתוף והעזרה היו משמעותיים.

הידע שהועבר – הועברו הרבה תכנים רלוונטיים, מחוברים לכאן ועכשיו. לא רק רעיונות מארצות אחרות, או אידאל. גם נושאי בסיס - כמי שהרגישה שרק התחילה ללכת, ההתמקדות במחוונים, בכתיבת מטלות, במעגל הל"ל ואפילו במיומנויות חשיבה. אולי זה ברור לאנשים מסוימים אך עבורי זה היה לא רק מעשיר ולא מעבר אלא כמו לחם ומים בסיסיים להמשך העבודה.

המסר הכללי שהועבר – אני יודעת מעבודתי במשך שנים רבות עם נוער בסיכון שכדי שיאמינו במשהו. אני צריכה לחזור עליו שוב ושוב בהרבה אמונה ותקווה בעיניים. לתת להם הרגשה שאני מאמינה בכל גופי ונפשי שהדבר שאני רוצה מהם הוא הנכון והטוב בשבילם.

לאורך ההשתלמות נאמר הרבה פעמים, בעיקר על ידי רחל, שחזרה והדגישה כי המיומנויות שאנו מלמדים ולומדים הם העתיד. ולמרות שקשה לבנות משהו חדש זה הדבר הנכון והטוב ביותר עבור תלמידינו ועבורנו. זה העתיד. אני לא יודעת לחזור בדיוק על הדברים שנאמרו, אבל מעבר לתמיכה, הייתה לי תחושה שהיא מאמינה בכל לבה שזהו הדבר הנכון. והתחושה הזו הייתה חזקה עבורי, נתנה לי כוח, משמעות ותקווה, שאני עושה את הדבר הנכון (כל פעם אני מזכירה לעצמי – שאנו מלמדים אותם את העתיד). ואני חוזרת לכך.

בגלל כל אלו השתלמות זו הייתה חשובה מאוד, משמעותית ומקדמת מכל הבחינות: אישית, רגשית, חינוכית, לימודית ומקצועית."

סיכום

לסיכום, קבוצת חלוצי הערכה ברשת בתי הספר האתגריים של מכון ברנקו וייס מהווים ראש חץ לתפיסה שמאפשרת למורה להיות יצירתי, והוא אינו צריך להיות מקור הידע הבלעדי. מורי ברנקו

וייס חדורי אמונה בתהליך למידה שבו מגדירים מטרות ויעדים ובונים יחד עם התלמידים מחוונים המסייעים למורה ולתלמידים לדייק את המקום שבו התלמיד מצוי בתהליך הלמידה. המשוב לתלמיד הוא נקודה קריטית לשיפור מתמיד.

רשימת מקורות

- בירנבוים, מ' (1999) (עורכת). **הערכה מושכלת – מתיאוריה למעשה**. תל אביב: הוצאת רמות.
- בירנבוים, מ' (1997). **חלופות בהערכת הישגים**. תל אביב: הוצאת רמות.
- בירנבוים, מ' (2013). "תנאים לקידום הערכה מעצבת: הערכה לשם למידה (הל"ל) במסגרות להכשרת מורים", ביטאון מכון מופ"ת 51 : 12-6.
- רז, ר' ובן אליהו, ש' (2003). **איך עושים את זה? מדריך מעשי לחלופות בהערכת הישגים**. משרד החינוך, התרבות והספורט, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים והאגף העל-יסודי, הוצאת מעלות.